

Oikeudenmukaisen siirtymän foorumin työryhmät

1. toimi: Opas tietämyksen vaihtoon

Marraskuu 2023

1. toimi: Kehitetään resursseja, joilla voidaan parantaa tietämyksen vaihtoa sekä edistää oikeudenmukaista siirtymää koskevan tiedon ja saatujen kokemusten jakamista

Tointa johtavat: *Valea Jiului Society, aluekehitysorganisaatioiden eurooppalainen järjestö (EURADA)*

Toimeen osallistuvat: *Hiilikomission sihteeristö Eszterházy Károlyn katolisessa yliopistossa, Trakian yliopisto*

Luokka: *Horisontaalinen*

Oikeudenmukaisen siirtymän foorumin työryhmät perustettiin marraskuussa 2021. Ne kokoavat yhteen eri puolilta Eurooppaa kaikki sidosryhmät, joita yhdistää huoli ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vaikutuksista ihmisiin ja alueisiin. **Teräksen, sementin ja kemikaalien** työryhmät keskittyvät kukin tiettyyn hiili-intensiiviseen toimialaan, johon siirtymä vaikuttaa huomattavasti. Neljäs työryhmä puolestaan keskittyy **horisontaaliseen sidosryhmästrategiaan**.

Työryhmien jäsenet viimeistelivät [kartoitusasiakirjat](#), joissa hahmotellaan työryhmien painopistealueet ja tavoitteet, sekä laativat [yhteisen täytäntöönpanosuunnitelman](#) 17 toimestaan. Tämä suunnitelma viimeisteltiin ja julkaistiin huhtikuussa 2023. Loppuvuoden ajan toimen johtajat ovat yhdessä muiden toimeen osallistuvien työryhmien jäsenten kanssa huolehtineet kukin oman toimensa täytäntöönpanosta.

Tässä asiakirjassa esitellään toimen 1 lopulliset tulokset.

Vastuuvapauslauseke:

Tässä asiakirjassa annetut tiedot ja esitetyt näkemykset ovat oikeudenmukaisen siirtymän foorumin teräksen, sementtiin ja kemikaaleihin keskittyvien työryhmien sekä horisontaalisen sidosryhmästrategian työryhmän näkemyksiä, eivätkä ne edusta Euroopan komission virallista kantaa. Komissio ei takaa asiakirjan sisältämien tietojen paikkansapitävyyttä. Euroopan komissio tai sen puolesta toimivat henkilöt eivät ole vastuussa tämän julkaisun sisällöstä eivätkä siitä, miten tämän julkaisun sisältämiä tietoja käytetään. Uudelleenkäyttö on sallittua, jos lähde mainitaan ja jos asiakirjan alkuperäistä merkitystä tai sanomaa ei vääristellä. Euroopan komissio ei ole vastuussa mistään tietojen uudelleenkäytön seuraamuksista. Euroopan komission asiakirjojen uudelleenkäyttöä koskevat periaatteet perustuvat 12. joulukuuta 2011 annettuun komission päätökseen 2011/833/EU (EUVL L 330, 14.12.2011, s. 39).

Johdanto

Toimen 1 kohteena olevat haasteet

Yksi oikeudenmukaisen siirtymän prosessin suurimmista esteistä on tiedon puute varsinaisesta oikeudenmukaisen siirtymän prosessista ja siitä, miten saatavilla olevaan tukeen pääsee käsiksi.¹ Tämä koskee sekä alueita, jotka yrittävät ratkaista haasteitaan yksinään, vaikka samanlaisia haasteita olisi muilla alueilla, että keskeisiä toimijoita, jotka ovat jääneet siirtymäprosessin ulkopuolelle. Tietämyksen vaihtotoimet voivat auttaa voittamaan tiedonsaannin esteet. Alueet voivat ottaa oppia ja saada inspiraatiota muiden alueiden onnistuneista – ja epäonnistuneista – aloitteista ja ratkaisuksista oikeudenmukaisen siirtymän haasteisiin. Näin saadaan molemminpuolista hyötyä tuovaa synergiaa ja voidaan kehittää uusia, kohdennettuja ratkaisuja. Onnistuneen oikeudenmukaisen siirtymän kannalta on myös ratkaisevan tärkeää selvittää, mitkä toimijat työskentelevät oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin ja alueellisten oikeudenmukaista siirtymää koskevien suunnitelmien (TJTP) parissa. Siten osapuolet saavat tietää toisistaan, voivat olla yhteydessä ja mahdollisesti tunnistaa keskeisiä toimijoita, jotka eivät vielä ole mukana prosessissa.

Toimen 1 tavoitteet

Tämä asiakirja on tarkoitettu **kattavaksi oppaaksi**, jonka tarkoituksena on auttaa parantamaan tietämyksen vaihtoa ja oppimista oikeudenmukaiseen siirtymään liittyvissä aiheissa, yhdistää näin asian parissa työskenteleviä toimijoita ja edistää tiedonvaihtomahdollisuuksia.

Siinä annetaan vastauksia kolmeen peruskysymykseen:

- Miten tietämyksen vaihto voidaan toteuttaa?
- Kenen kanssa tietämystä voidaan vaihtaa?
- Miten tietämyksen vaihto rahoitetaan?

Opas on jäsennelly tarvelähtöisesti ja laadittu mahdollisimman ytimekkääksi. Se perustuu mahdollisuuksien mukaan olemassa oleviin välineisiin ja viittaa niihin, sillä usein hyviä tietolähteitä on jo saatavilla. Lisäksi esimerkinomaista tietoa saadaan parhaista käytännöistä.

Oikeudenmukaisen siirtymän prosessista jaetaan jatkuvasti päivitettävää tietoa [Just Transition Platform Knowledge Repository](#) -tietopankissa. Siellä esitellään poliittisia menetelmiä ja hankkeita, jotka voivat usein toimia parhaina käytäntöinä ja inspiraation lähteenä tietoa etsittäessä.

Opas on syntynyt Euroopan komission [oikeudenmukaisen siirtymän foorumin](#) horisontaalisen työryhmän työn tuloksena. Oikeudenmukaisen siirtymän foorumin työryhmät kokoavat yhteen sidosryhmiä eri puolilta Eurooppaa ja tarjoavat foorumin strategisen tietämyksen vaihdolle hiili-intensiivisten alueiden siirtymäprosessiin osallistuvia sidosryhmiä yhdistävistä haasteista. Horisontaalinen työryhmä käsittelee

¹ Hiljattain osana horisontaalisen työryhmän toimintaa toteutetussa kyselytutkimuksessa todettiin, että ”oikeudenmukaisen siirtymän prosesseja koskevan tiedon puute” ja ”puutteelliset tiedot siitä, miten tarjolla olevaa tukea voi saada” olivat kaksi kolmesta suurimmasta oikeudenmukaisen siirtymän hankkeiden kehityksessä tai esittämisessä kohdattavista haasteista.

erityisesti yhteisiä, eri aihepiirejä yhdistäviä kysymyksiä alueilla, joita siirtymä eniten koskee. Näitä ovat esimerkiksi **suuntaviivat oikeudenmukaista siirtymää koskevien hankkeiden seurantaan ja täytäntöönpanoon, työkalupakki oikeudenmukaisesta siirtymästä tiedottamiseen sekä tämä materiaali, joka antaa tukea tietämyksen vaihdon parantamiseen.**

Toimen 1 kohteena olevat sidosryhmät

Tämä asiakirja on tarkoitettu oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) alueiden asianmukaisille toimijoille, esimerkiksi hallituksille ja julkisille viranomaisille, yrityksille ja teollisuudelle, korkeakouluille ja tutkimuskeskuksille, kansalaisyhteiskunnalle ja kansalaisjärjestöille.

Toimen toteutus

Toimintaryhmän jäsenet aloittivat tämän toimen valmistelun tekemällä laajaa tutkimusta nykyisistä aloitteista, lähestymistavoista ja parhaista käytännöistä, jotka olivat merkityksellisiä tietämyksen vaihdon kannalta. Tutkimusvaiheen jälkeen materiaaliluonnokset jaettiin muiden työryhmän jäsenten kanssa. Tarkoitus oli kerätä palautetta ja hyödyntää laajemman sidosryhmäjoukon tietämystä ja kokemuksia, jotta voitiin varmistaa, että toimesta saatavat lopputulokset olisivat mahdollisimman käyttökelpoisia ja käytännöllisiä.

Opas tietämyksen vaihtoon

Tietämyksen vaihdon ensimmäiset askeleet

Ennen tietämyksen vaihdon aloittamista ja suunnittelua on tehtävä selväksi, mitä vaihdosta tarkalleen ottaen halutaan ja mitä pitää saavuttaa. Tätä tarkoitusta varten on tehtävä alustava analyysi.

1. Tarveanalyysi

Yrittäkää aivan ensimmäiseksi miettiä, mitkä tarkalleen ottaen ovat tarpeet ja minkälaisia haasteita on vastassa. Mitä paremmin tämä on selvillä, sitä paremmin voitte etsiä kumppaneita tietämyksen vaihtoa varten ja parantaa onnistumismahdollisuuksia. Muut alueet ja toimijat ovat saattaneet kohdata samankaltaisia haasteita aiemmin, ja niiden käyttämistä ratkaisuista voidaan oppia paljon. Jokin toinen sidosryhmä saattaa etsiä ratkaisua samanlaiseen ongelmaan, ja tietämyksen vaihto heidän kanssaan voi antaa uusia ideoita ja suuntaviivoja jatkoon.

2. Perusedellytyksiin tutustuminen

On myös tärkeää tutustua oman alueen oikeudenmukaisen siirtymän prosessin perusedellytyksiin ja selvittää, mitkä ovat tiettyjen toimien mahdollisuudet ja toteutettavuus ja keitä on mukana. Näihin puitteisiin kuuluvat oikeusperusta [alueellisten oikeudenmukaista siirtymää koskevien suunnitelmien](#) muodossa, muut asiaan liittyvät strategiat ja toimintasuunnitelmat alueellisella tai paikallisella tasolla sekä jo toteutetut tai käynnissä olevat aloitteet ja toimet. Alueellisen oikeudenmukaista siirtymää koskevan suunnitelman hyvä tuntemus on tärkeää myös siksi, jotta voidaan hahmottaa, mille toimille voidaan saada rahoitusta, tietämyksen vaihtotoimet mukaan lukien. Hyvin tehty katsaus oman alueenne alueelliseen oikeudenmukaista siirtymää koskevaan suunnitelmaan, sen täytäntöönpanon nykytilaan, seurantakehykseen ja suunnitelmaan osallistuviin toimijoihin on ratkaisevan tärkeää tiedonvaihdon onnistumisen kannalta.

3. Sidosryhmien kartoitus ja tiedonkeruu

Kartoittakaa lopuksi alueenne sidosryhmät – sekä sellaiset, jotka osallistuvat oikeudenmukaisen siirtymän prosessiin, että sellaiset, jotka eivät tällä hetkellä osallistu, mutta joiden pitäisi osallistua – sekä olemassa olevat tietolähteet. Tämä on erittäin hyödyllistä tietämyksen vaihdon onnistumisen kannalta sekä yleisesti ottaen tunnistettujen haasteiden ja esteiden voittamisen kannalta. Hyvä lähtökohta sidosryhmien kartoitukselle on oikeudenmukaisen siirtymän foorumin työryhmän kehittämä oikeudenmukaisen siirtymän toimijoiden tietokanta. Tietolähteinä on saatavilla monia hyödyllisiä asiakirjoja Euroopan tasolla, erityisesti [oikeudenmukaisen siirtymän foorumilla](#). Kansallisella ja/tai alueellisella tasolla voi olla saatavilla lisätietomateriaalia. Tähän liittyen kannattaa ottaa ensimmäisenä yhteyttä alueenne oikeudenmukaisesta siirtymästä vastaavaan hallintoviranomaiseen.

Tietämyksen vaihdon ja parhaiden käytäntöjen luokittelu

Tässä osiossa luodaan lyhyt katsaus erityyppisiin tietämyksen vaihdon tapoihin ja esitellään hyödyllisiä tietolähteitä saatavilla olevaan tekniseen tukeen ja parhaisiin käytäntöihin.

1. Parhaiten sopivan tietämyksen vaihtotavan määrittäminen – käytännön näkökulmasta katsottuna

Tietämyksen vaihtotapoja on monenlaisia, ja yleensä optimaalinen tapa pitäisi määrittää tarpeiden perusteella, mutta joitakin näkökohtia kannattaa ottaa huomioon. Tässä luvussa ei ole tarkoitus tehdä teoreettista luokittelua, vaan keskittyä eri tapojen hyötyihin ja huonoihin puoliin. Tietämyksen vaihtotavat voidaan pohjimmiltaan luokitella kahteen perustyyppiin: verkossa tapahtuvaan ja henkilökohtaiseen tapaamiseen (taulukko 1).

Taulukko 1 Erialaisten tietämyksen vaihtotapojen hyödyt ja huonot puolet

	VERKOSSA	HENKILÖKOHTAISESTI
Hyödyt	<ul style="list-style-type: none">Osallistujien kalentereista on suhteellisen helppo löytää ja järjestää aikaaAjankäytöllisesti tehokas tapa ottaa yhteyttäVähemmän henkilöresursseja vaativa muotoVähän tai ei lainkaan kustannuksia	<ul style="list-style-type: none">Antaa todennäköisesti syvällisemmän käsityksen tietyn alueen haasteista ja tarpeistaTietyn toimijan työympäristön ymmärtäminen on helpompaaSuuremmat mahdollisuudet yhteistyön jatkamiselle
Huonot puolet	<ul style="list-style-type: none">Melko persoonaton tapaPienemmät mahdollisuudet yhteistyön jatkamiselleTietyn toimijan työympäristön ymmärtäminen on vaikeampaaAntaa vähemmän tietoa ja heikomman kuvan haasteista	<ul style="list-style-type: none">Vaikeampi löytää kaikille sopivaa ajankohtaaJärjestävä alue tarvitsee enemmän aikaa valmisteluihinAiheuttaa mahdollisesti kustannuksia sekä vierailun järjestävälle että vierailevalle alueelleVaatii henkilöstöresursseja

Mahdollisten osallistujien määrä on toinen näkökohta, joka voi vaikuttaa vaihdon parhaaseen toteutustapaan. Jos aihe on **kuvattu hyvin**, siihen **keskittyvät kahdenkeskiset verkkotapaamiset** voivat toimia tehokkaana keskustelun viitekehyksenä. **Työn seuraaminen** (job shadowing) tarjoaa mahdollisuuden viettää enemmän aikaa toisessa organisaatiossa ja saada syvempää tietoa. Se on tehokas ja intensiivinen tapa oppia, mutta se vaatii paljon aikaa sekä vierailijalta että järjestäjältä. Jos mukaan tarvitaan enemmän ihmisiä, joilla on laaja-alaista asiantuntemusta, kannattaa järjestää **ryhmävierailu**. Vierailun osallistujat kannattaa päättää tietämyksen vaihdon aiheiden perusteella, joskin optimaalinen lukumäärä voi olla ongelma. Kannattaa pyrkiä

pieneen ryhmäkokoon, jossa on kuitenkin mukana tarvittavat taidot ja asiantuntemus, jotta vältetään työskentelyn tehottomuus.

2. Esimerkki korkeakoulujen ja teollisuuden välisestä vaihdosta

Tässä toimesta keskitytään tietämyksen vaihtoon hiilialueiden välillä, mutta on tärkeää huomioida myös muut vaihtomahdollisuudet, esimerkiksi korkeakoulujen ja teollisuuden välillä. Siirtymä edellyttää monenlaista asiantuntemusta ja tietoa, ja korkeakouluilla ja teollisuudella on tärkeä rooli siirtymän onnistuneessa toteuttamisessa. Se johtuu pääasiassa näiden kahden toimialan yhteistyöhön perustuvasta innovaatiopotentialista ja mahdollisista synergiaeduista.

Strategisia painopisteitä ajatellen on määritelty seuraavat pääperiaatteet, joiden perusteella korkeakoulujen ja teollisuuden väliset kumppanuudet voidaan toteuttaa:

- keskittyminen alueiden mahdollisuuksiin ja kilpailuetuihin unohtamatta kansallisia prioriteetteja
- markkinapohjaiset, etuihin ja yritystoimintaan liittyviin ongelmiin perustuvat tutkimustoimet sekä yhteistyö elinkeinoelämän edustajien kanssa
- monialainen kumppanuus, joka perustuu avoimuuden ja osallisuuden periaatteisiin
- kokonaisvaltainen integrointi arvoketjuun
- sellaisten kansainvälisten verkostojen perustaminen, joilla on samanlaisia ja toisiaan täydentäviä kokemuksia ja jotka ovat kiinnostuneet samoista toimista tutkimuksen ja yritystoiminnan alalla.

Näin saadaan muodostettua yksittäinen järjestelmä, jolla

- luodaan kulttuuri tutkimustoimista saatujen tulosten käyttöön
- sovitetaan tutkimustoiminta yhteen teollisuuden ja yhteiskunnan kanssa
- edistetään virallista teknologian siirtoa (lisenssi- ja yhteistyösopimusten avulla).

Suunnittelu

Tunnistetaan ja sitoutetaan hankkeeseen laaja joukko sidosryhmiä, mukaan lukien julkinen sektori, yksityinen sektori, kansalaisyhteiskunta ja soveltuvat alakohtaiset järjestöt.

Luodaan kumppanuusohjelma, joka sisältää yhteiset tavoitteet ja intressit, jäsennellyt tehtävät ja odotetut tulokset.

Selkeä rakenne ja suhteet osallistuvien organisaatioiden välillä.

Toteutus

Luodaan strateginen ohjelma, joka sisältää erityistavoitteet, toimet ja tehtävät sekä mittarit ohjelman täytäntöönpanon arviointiin ja sen toteutuneen edistyksen seurantaan.

Laaditaan toimintasuunnitelma erityisten yhteistyömallien avulla, mukaan lukien uudet hankkeet, tutkimukseen liittyvät ongelmat ja yhteiset julkaisut.

Varmistetaan tapahtuneen edistyksen ja saavutettujen tulosten **siirtäminen eteenpäin ja edistäminen** kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Mukauttaminen ja arviointi

Mitataan ja vakiinnutetaan hyväksi havaittuja malleja, mukautetaan tuloksia ja kehitetään innovaatioita.

Kumppanuusstrategian ja -rakenteen **arviointi ja mukauttaminen**, uusien painopisteiden ja mahdollisuuksien huomioon ottaminen määriteltyjen julkisten tarpeiden ja tärkeyden mukaisesti.

Kuva 1 Korkeakoulujen ja teollisuuden yhteistyön looginen viitekehys

3. Tekninen apu

Euroopan tasolla on saatavilla monenlaista teknistä apua, ja laajemmalla energiasiirtymän alalla on käynnistetty myös muita aloitteita, jotka voivat osoittautua arvokkaiksi hyvien käytäntöjen lähteiksi ja soveltua tietyn alueen valmiuksien kehittämiseen. Seuraavassa on lueteltu joitakin esimerkkejä vuoden 2023 lopussa toiminnassa olleista teknisen avun ohjelmista:

- **JTP GROUNDWORK:** JTP GROUNDWORK -ohjelmassa tuetaan tukikelpoisia JTF-rahaston alueita niiden alueellisten oikeudenmukaista siirtymää koskevien suunnitelmien täytäntöönpanossa, annetaan kohdennettua teknistä apua ja tarjotaan neuvontapalveluja. Mahdollisia palveluja voivat olla hankkeiden suunnittelu ja kehittäminen, valmiuksien kehittäminen, sidosryhmien sitouttaminen ja aktivointi sekä yhteistyön lujittaminen.
- **C4T GROUNDWORK:** C4T GROUNDWORK -ohjelmalla tuetaan hallintoviranomaisia, jotka vastaavat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja koheesiorahaston täytäntöönpanosta tukikelpoisissa EU:n jäsenvaltioissa. Siinä keskitytään erityisesti toimintapoliittisen tavoitteen 2 ”vihreämpi, vähähiilinen siirtyminen kohti nollanettohiilitaloutta ja sopeutuvaa Eurooppaa” mukaisiin investointeihin tarjoamalla kohdennettua neuvontaa ja teknistä apua.
- **START:** START-ohjelmalla tarjotaan kohdennettua, lyhytaikaista tukea hiili+-alueille monenlaisissa siirtymävaiheen aiheissa. Sillä tuetaan toimia, joilla pyritään irtautumaan kivihiiilestä energiantuotannossa ja -käytössä, monipuolistamaan

taloudellista toimintaa sekä edistämään sosiaalista kehitystä alueilla ja yhteisöissä, joihin fossiilisista polttoaineista luopuminen vaikuttaa voimakkaasti.

- **TARGET:** Marraskuussa 2021 käynnistetty TARGET (Technical Assistance for a Green Energy Transition, teknisen avun ohjelma vihreän energian siirtymään) on tekninen tukiväline, jonka tarkoituksena on tarjota tiivistä apua EU:n kivihiihi-, turve- ja öljyliuskealueille puhtaan energian ja energiatehokkuuden hankkeiden määrittelyssä ja valmistelussa. Sillä tuetaan myös kestävän kehityksen mukaisia investointeja ja paikallisia työpaikkoja, joilla luovutaan fossiilisiin polttoaineisiin perustuvasta toiminnasta. Tukiväline on edunsaajilleen maksuton.
- **JASPERS:** JASPERS (Joint Assistance to Support Projects in European Regions, Euroopan alueiden hankkeille annettava yhteinen apu) on Euroopan komission (alue- ja kaupunkipolitiikan pääosasto), Euroopan investointipankin ja Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin välinen teknisen avun kumppanuus. JASPERS auttaa kaupunkeja ja alueita laadukkaiden hankkeiden toteuttamisessa. Asiantuntijat tarjoavat riippumatonta käytännön tukea strategioissa, ohjelmissa ja hankkeissa EU:n rahoittamia, kasvua edistäviä investointeja varten, jotka tasoittavat tietä kohti vihreämpää, verkottuneempaa ja innovatiivisempaa Eurooppaa. JASPERS-apu on maksutonta paikallisviranomaisille ja hankkeiden vetäjille, ja sitä voivat saada useimmat EU-maat ja liittymistä valmistelevat maat.
- **ELENA:** ELENA (European Local ENergy Assistance, Euroopan paikallinen energia-avustus) tarjoaa teknistä apua energiatehokkuuteen ja uusiutuviin energialähteisiin liittyviin investointeihin, jotka kohdistuvat rakennuksiin ja innovatiiviseen kaupunkiliikenteeseen.

4. Esimerkkejä parhaista käytännöistä

JTPeers Exchange

[JTPeers Exchange](#) on ohjelma, joka käynnistettiin oikeudenmukaisen siirtymän foorumin puitteissa vuonna 2023. Sen tarkoituksena on helpottaa tietämyksen ja kokemusten vaihtoja ja yhteistyötä JTF-alueiden ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien ja ammattilaisten välillä, joilla on monenlaista asiantuntemusta, tietoa ja kokemusta oikeudenmukaiseen siirtymään liittyvistä aiheista. Tarkoituksena on tukea oikeudenmukaisen siirtymän rahaston alueita niiden TJTP-suunnitelmien täytäntöönpanossa. Ohjelmaan sisältyvät sekä kivihiihi- että hiili-intensiiviset alueet. Vaihtoja on kahdenlaista: sekä kahden alueen välisiä että alueen ja asiantuntijan välisiä. Molemmilla vaihtoehdoilla voidaan vaihtaa tietämystä ja parhaita käytäntöjä oikeudenmukaisen siirtymän rahaston täytäntöönpanossa.

Ensimmäiset JTPeers Exchanges -ohjelman osallistuja-alueet valittiin syyskuussa 2023. Ne on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taulukko 2 Yleiskatsaus valituista JTPeers-alueista vuonna 2023

Osallistuvat alueet	Painopistealueet
Alueiden väliset tapaamiset	
Norrbotten (SE) ja Midlands (IE) vaihtavat tietämystä henkilökohtaisissa tapaamisissa ja	Osallistuvat ja yhteisölähtöiset lähestymistavat, vihreän talouden monipuolistaminen, työpaikkojen luominen, puhdas ja ja kohtuuhintainen

saavat lisätukea Hevesin (HU) asiantuntijalta	energia, monitasohallinto, valmiuksien kehittäminen.
Länsi-Makedonia (EL), Velenje (SI) ja Ala-Sleesia (PL) (henkilökohtainen)	Sidosryhmien osallistuminen, hankekehitys, vihreän talouden monipuolistaminen, rajat ylittävä yhteistyö, siirtymän hallinnointi, energiayhteisöt.
Zasavje (SI) ja Ala-Sleesia (PL) (henkilökohtainen)	Maan ennallistaminen / käyttötarkoituksen muuttaminen, politiikan suunnittelu, vihreän talouden monipuolistaminen.
Itä-Virumaa (EE) ja Länsi-Makedonia (EL) (verkossa)	Oikeudenmukaisen siirtymän seurantakeskukset, hankkeiden kehittäminen, investointien houkuttelevuus.
Alueiden ja asiantuntijoiden väliset tapaamiset	
Gotlanti (SE) vaihtaa tietoja ja kokemuksia Länsi-Makedonian (EL) asiantuntijan kanssa (verkossa)	Monitasoisen hallintomekanismin ja hallinnollisten valmiuksien parantaminen TJTP-suunnitelman täytäntöönpanoon, puhdas energia.
Sleesia (PL) vaihtaa tietoja ja kokemuksia Jiun laakson (RO) asiantuntijan kanssa (verkossa)	Seuranta- ja hallintajärjestelmän suunnittelu alueellista oikeudenmukaisen siirtymän seurantakeskusta varten.
Määrin-Sleesian lääni (CZ) vaihtaa tietoja ja kokemuksia Sleesian (PL) asiantuntijan kanssa	Kaivostoiminnan jälkeinen maisemarakennus.

exchangeEU

ExchangeEU-ohjelma mahdollisti mielekkään ja konkreettisen tietojen ja kokemusten vaihdon hiili+-alueiden välillä eri puolilla Eurooppaa. Osallistuvilla alueilla oli seuraavia tukimahdollisuuksia:

- vaihto-ohjelma, joka oli suunniteltu osallistuvien alueiden etujen ja tarpeiden mukaan
- käytännön oppimismahdollisuuksia ja konkreettisia tuloksia yhteistyössä tehtäviin toimiin
- pitkän aikavälin ammattilaisten verkoston luominen.

Ensimmäisellä kierroksella oli mukana 19 edustustoa 18:lta siirtymävaiheessa olevalta hiili+-alueelta, ja toisella kierroksella 23 edustustoa 18:lta hiili+-alueelta. Kaikki tietämyksen vaihdot dokumentoitiin erittäin hyvin, minkä ansiosta osallistuvista alueista saatiin runsaasti tietoa. Jokaisessa tietämyksen vaihtotilanteessa oli mukana EU:n avustajia osallistumassa toteutukseen, mikä teki tietämyksen vaihdoista kohdennettuja ja tehokkaita sekä toi todellista lisäarvoa. Voitte tutustua kaikkiin esitteisiin ohjelman verkkosivustolla ja tutkia painopisteaiheita, tärkeimpiä haasteita ja suosituksia. Taulukossa 3 esitetään yleiskatsaus toteutetuista tietämyksen vaihdoista.

Taulukko 3 Toteutetut tietämyksen vaihtotoimet ja exchangeEU:n painopistealueet

Osallistuvat alueet	Painopistealueet
---------------------	------------------

Ensimmäinen kierros	
Tietämyksen vaihto Zasavjen (SI), Määrin-Sleesian läänin (CZ) ja Pohjois-Unkarin (HU) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Siirtymän hallinto ja strategiat - Infrastrukturi ja kohteen kestävä kehitys
Tietämyksen vaihto Ylä-Nitran alueen (SK), itäisen koheesioalueen (SI) ja Jiunlaakson (RO) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Talouden monipuolistaminen ja alueellinen kehitys - Puhtaan energian siirtymä
Tietämyksen vaihto Małopolskan (PL), Aragónin (ES) ja Ústín (CZ) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Infrastrukturi ja kohteen kestävä kehitys - Sosiaalinen rakenne ja yhteisöllisyys
Tietämyksen vaihto Länsi-Makedonian (EL) ja Stara Zagoran (BG) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Siirtymän hallinto ja strategia - Sosiaalinen rakenne ja yhteisöllisyys
Tietämyksen vaihto Midlandsin (IE) ja Länsi-Makedonian (EL) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Sosiaalinen rakenne ja yhteisöllisyys - Talouden monipuolistaminen ja alueellinen kehitys
Tietämyksen vaihto Leipzigin (DE) ja Karlovy Varyn (CZ) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Talouden monipuolistaminen ja alueellinen kehitys - Siirtymän hallinto ja strategia
Tietämyksen vaihto Asturian (ES) ja Sleesian (PL) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Siirtymän hallinto ja strategia
Tietämyksen vaihto Saksi-Anhaltin (DE) ja Itä-Virumaan (EE) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Talouden monipuolistaminen ja alueellinen kehitys - Sosiaalinen rakenne ja yhteisöllisyys
Toinen kierros	
Tietämyksen vaihto Lausitzin (DE) ja Zgorzelecín (PL) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Kestävä infrastrukturi - Vanhojen hiilikaivosalueiden maisemointi
Tietämyksen vaihto Pohjois-Unkarin (HU), Ylä-Nitran (SK) ja Länsi-Makedonian (EL) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Energiayhteisöt - Työntekijöiden uudelleenkoulutus ja täydennyskoulutus - Sidosryhmien sitouttaminen
Tietämyksen vaihto Pohjois-Unkarin (HU) ja Zasavjen (SI) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Talouden monipuolistaminen infrastruktuurin kehittämisen avulla - Oikeudenmukaisen siirtymän hankkeiden toteuttaminen
Tietämyksen vaihto Stara Zagoran (BG) ja Karlovy Varyn (CZ) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Digitalisaatio ja innovointi - Hiilikaivosalueiden maisemointi matkailua varten
Tietämyksen vaihto Ylä-Nitran (SK), Ústín (CZ) ja Asturian (ES) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varojen hallinnointi ja käyttö - Vetytalous
Tietämyksen vaihto Länsi-Makedonian (EL), Määrin-Sleesian läänin (CZ) ja Itä-Virumaan (EE) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Nuorten osallistaminen oikeudenmukaisen siirtymän prosessiin - Hankkeen täytäntöönpano
Tietämyksen vaihto Reinin alueen (DE) ja Itä-Wielkopolskan (PL) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Siirtymän hallinto - Talouden monipuolistaminen, painopisteenä alueen tekeminen houkuttelevaksi nuorille

Tietämyksen vaihto Itä-Virumaan (EE), Sisak-Moslavinan piirikunnan (HR) ja Länsi-Makedonian (EL) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Talouden monipuolistaminen - Uudelleenkoulutus ja täydennyskoulutus - Kuntien osallistuminen oikeudenmukaiseen siirtymään
Tietämyksen vaihto Savinjsko-Šaleškan alueen (SI) ja Sleesian (PL) välillä	<ul style="list-style-type: none"> - Puhtaan energian siirtymä - Teollisuuden monipuolistaminen ja uudistaminen

muita hyödyllisiä materiaaleja, kuten [menestystarinoita](#). Niissä esiteltiin alueiden profiileja ja havaittuja yhteisiä haasteita sekä käytiin läpi suosituksia ja opittuja asioita. Näissä esitteissä on myös viittaukset kunkin hiili+-alueen tärkeimpiin toimijoihin ja organisaatioihin. Tärkeä ohjelma on myös meneillään oleva JTPeers Exchange, joka kokoaa yhteen alueita ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä ja asiantuntijoita sekä hiilialueilta että hiili-intensiivisiltä alueilta. Ohjelman puitteissa voidaan vaihtaa tietämystä ja asiantuntemusta alueellisten oikeudenmukaista siirtymää koskevien suunnitelmien täytäntöönpanon tueksi. Ohjelma käynnistyi vuonna 2023, ja vuonna 2024 ohjelmaan vastaanotetaan taas kiinnostuneiden alueiden ja asiantuntijoiden hakemuksia.

Eri alueiden parhaat käytännöt (muutkin kuin oikeudenmukaista siirtymää koskevaan ohjelmaan kuuluvat) löytyvät kategorioittain jaoteltuina verkkosivuilta [Functional Areas in the EU](#) (EU:n toiminnalliset alueet, Euroopan komission pilottihanke, joka toteutetaan yhdessä Maailmanpankin kanssa).

3. Oikean kumppanin löytäminen

Kun olette ensin tunnistanut samankaltaisten haasteiden kanssa painiskelevan alueen tai löytänyt parhaan käytännön, josta voitte ottaa oppia, seuraava askel on yhteistyökumppanin löytäminen. Se saattaa olla prosessin vaikein vaihe. Tutustuessanne edellisessä vaiheessa alueisiin (esim. tutkimalla alueellisia oikeudenmukaista siirtymää koskevia suunnitelmia tai tutustumalla oikeudenmukaisen siirtymän foorumin esityksiin/videoihin) olette saattanut löytää joitakin **organisaatioita ja toimijoita**, jotka työskentelevät oikeudenmukaisen siirtymän parissa tietyllä alueella.

Tämän vaiheen sujuvoittamiseksi ja tehostamiseksi toimen 1 jäsenet ja oikeudenmukaisen siirtymän foorumin sihteeristö ovat luoneet **tietokannan**, josta löytyvät lähes kaikkien tukikelpoisten oikeudenmukaisen siirtymän rahaston alueiden **paikalliset yhteyspisteet**. Mukana on laaja kirjo paikallisia toimijoita, joista kerrotaan organisaatioiden nimet, asiantuntemusalueet ja yhteystiedot. Tämän tietokannan avulla voitte ottaa helposti yhteyttä kohdealueen toimijoihin.

Toinen erittäin hyödyllinen oikeudenmukaisen siirtymän prosessin tietokanta on [JTPeers Experts Database](#). Tämä tietokanta koostuu asiantuntijoista, jotka työskentelevät oikeudenmukaisen siirtymän parissa eri puolilla Eurooppaa. Tietokantaan lisäämisen jälkeen JTF-rahaston alueet ja muut kiinnostuneet sidosryhmät voivat pyytää asiantuntijoilta neuvoja oikeudenmukaisen siirtymän hankkeiden toteuttamiseen.

Kumppaneita etsivät alueet voivat myös ottaa mallia ystävyyskaupunkien käsitteestä, jolla on pitkät perinteet Euroopassa. Perusajatuksena on muodostaa suhteita maantieteelliseen yksikköön (esim. kaupunki, kunta tai alue) ja tehdä sitten yhteistyötä ja vaihtaa tietoja säännöllisemmin siten, että yhteistyö hyödyttää molempia osapuolia.

Päätelmät

1. Yhteistyön rakentaminen muiden hiili+/hiili-intensiivisten alueiden kanssa edellyttää hakijaorganisaatiolta kapasiteettia, mutta oikeiden kumppanien löytyessä on mahdollista luoda lisäarvoa ja synergiaetuja.
2. Mahdollisen kapasiteettivajeen täydentämiseen on käytettävissä ohjelmia, esimerkiksi exchangeEU ja JTPeers (muita ohjelmia on lueteltu edellisissä luvuissa). Kannattaa pitää silmät auki yhteistyömahdollisuuksien varalta.
3. Kannattaa tutustua oikeudenmukaisen siirtymän foorumin verkkosivuihin. Siellä voi tutustua alueiden TJTP-suunnitelmiin, joissa esitellään alueiden haasteet ja tarpeet.

4. Kun olette saanut kuvan alueista, voitte alkaa etsiä oikeaa kumppania. Edellä kuvatut tietoaaineistot voivat tehostaa tätä vaihetta.
5. Yhteistyötä voi vahvistaa, jos pystytte tunnistamaan yhteisen haasteen, johon haluatte löytää vastauksen yhdessä. Hiili+- ja hiili-intensiiviset alueet ovat varsin erilaisia, mutta niillä on yllättävänkin samanlaisia haasteita.
6. Tietämyksen vaihdon aikana – tai jo kumppaninhakuvaiheessa – kannattaa keskittyä pääasioihin: hyvin määritellyt aiheet ja hyvin kuvatut, selkeät tavoitteet voivat johtaa tehokkaampaan yhteistyöhön.

Tietämyksen vaihdon rahoittaminen

EU tarjoaa runsaasti rahoitusmahdollisuuksia, mutta niiden selvittäminen saattaa tuntua hankalalta. On olemassa lukuisia ohjelmia ja kohdennettavia varoja, joista kutakin hallinnoivat eri EU:n ja/tai kansalliset elimet ja joilla on näin ollen erilaiset tavoitteet ja säännöt. Todellisuus on kuitenkin usein yksinkertaisempi kuin miltä se ensin vaikuttaa.

Kaikki EU:n rahoitusmahdollisuudet perustuvat EU:n talousarvioon, niin sanottuun [monivuotiseen rahoituskehykseen](#). Se on pitkän aikavälin talousarvio, joka kattaa useita vuosia. Tämänhetkinen monivuotinen rahoituskehys sisältää vuodet 2021–2027. Monivuotisen rahoituskehyksen lisäksi EU on luonut uudenlaisen väliaikaisen rahoitusvälineen nimeltä [NextGenerationEU](#) vastauksena covid-19-pandemiaan. EU:n talousarvio ja NextGenerationEU-väline on jaettu eri ohjelmiin ja rahastoihin.

Erittäin hyvän ja kattavan yleiskatsauksen EU:n eri rahoitusohjelmista ja rahastoista tarjoaa Euroopan parlamentin ajatushautomon, Euroopan parlamentin tutkimuspalvelun laatima [EU-rahoitusopas](#) (vuoden 2023 painos). Oppaassa EU:n eri rahastot on jaoteltu rahoitusteemojen mukaan, esimerkiksi aiheisiin ”aluepolitiikka” tai ”energia”. EU:n rahoitusohjelmien lisäksi on olemassa erilaisia teknisen avun tarjoamiseen tarkoitettuja rahoitusmuotoja, jotka yhdistävät alueita ja muita sidosryhmiä eri tavoin.

Tekninen apu

Seuraavassa on joitakin esimerkkejä alueille saatavilla olevista teknisen avun mahdollisuuksista:

- **JTP Groundwork**

Vuonna 2023 oikeudenmukaisen siirtymän foorumin puitteissa käynnistetty JTP Groundwork on tekninen apuväline, joka on saatavilla tukikelpoisille oikeudenmukaisen siirtymän rahaston alueille. Se tarjoaa kohdennettua tukea TJTP-suunnitelman täytäntöönpanoon teknisen avun ja neuvontapalvelujen muodossa.

- **REGIO Peer2Peer +**

[REGIO Peer2Peer +](#) -järjestelmän avulla [EAKR:n](#), [koheesiorahaston](#) ja [oikeudenmukaisen siirtymän rahaston](#) ohjelmien hallinnointiin ja täytäntöönpanoon osallistuvien ohjelmaviranomaisten ja muiden julkisten elinten henkilöstö voi tavata ja vaihtaa tietämystä ja hyviä käytäntöjä sekä kahden- että monenvälisellä tasolla.

- **JTPeers**

[Ohjelma](#) helpottaa oikeudenmukaisen siirtymän rahaston alueiden ja muiden asiaankuuluvien oikeudenmukaisen siirtymän sidosryhmien, mukaan lukien alueellisten ja julkisten viranomaisten sekä sosioekonomisten kumppanien, esimerkiksi kansalaisjärjestöjen, yliopistojen, ammattiliittojen ja yritysten, välistä tietämyksen vaihtoa. Se tukee tietämyksen ja parhaiden käytäntöjen jakamista asiantuntijoiden, oikeudenmukaisen siirtymän alueiden ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien välillä ja tarjoaa niille mahdollisuuden ottaa opiksi toistensa kokemuksista.

[EU:n toiminnalliset alueet](#) -hankkeessa syntynyt, säännöllisesti päivitettävä tietokanta [EU:n rahoituslähteistä](#) on erittäin hyödyllinen resurssi, joka voi toimia ponnahduslautana rahoituksen etsimisessä. Monet järjestöt ovat lisäksi laatineet oppaita EU:n rahoituksesta

tietyille kohderyhmille, joihin saattaa olla hyödyllistä tutustua. Esimerkiksi tämä Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön [opas](#), joka on suunnattu ammattiliitoille.

EU-rahoitus

Tämä asiakirja toimii tiedonvaihdon oppaana oikeudenmukaisen siirtymäprosessin yhteydessä. Vain joihinkin näistä rahastoista kannattaa tutustua tarkemmin rahoituslähteinä:

- **JTF**

Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston ([JTF](#)) (kokonaisvarojen määrä 19,2 miljardia euroa) varojen hyödyntäminen on sidoksissa oikeudenmukaista siirtymää koskeviin suunnitelmiin, jotka jäsenvaltiot ovat laatineet vuoropuhelussa Euroopan komission kanssa. Jäsenvaltioiden (kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason) viranomaiset valitsevat kuitenkin rahoitettavat hankkeet ja ottavat vastuun päivittäisestä hallinnoinnista, eli kyseessä on niin sanottu ”yhteistyössä hallinnointi”. Ainoastaan ne [alueet](#), joihin ilmastoneutraaliuteen siirtymisen odotetaan vaikuttavan kielteisimmin, ovat voineet laatia TJTP-suunnitelman. Suunnitelmissa yksilöidään suunnitellut toimintatyypit ja täsmennetään hallintomekanismeja.

Jos haluatte selvittää, voitteko hyödyntää JTF-rahaston rahoitusta tietämyksen vaihtoon, teidän on tarkistettava alueenne TJTP-suunnitelma ja/tai otettava yhteyttä [hallintoviranomaiseen](#), joka vastaa suunnitelmassa määritettyjen toimien toteuttamisesta.

- **Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)**

[EAKR](#) on toinen rahasto, jota hallinnoidaan yhteistyössä. EAKR-rahaston kohteena ovat kaikki EU:n alueet ja kaupungit, ja se investoi niiden sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen. Jäsenvaltiot päättävät itse, kuinka paljon EAKR:n varoja käytetään kuhunkin Euroopan komission määrittelemästä viidestä painopistealueesta. Vähintään 30 prosenttia varoista on kuitenkin kohdennettava ”vihreämpään, vähähiiliseen siirtymään kohti nollanettohiilitaloutta ja sopeutumiskykyistä Eurooppaa”.

EAKR tukee nimenomaisesti myös ”kokemusten vaihtoa”. Kuten JTF-rahastonkin kohdalla, teidänkin on otettava yhteyttä alueenne EAKR:n [hallintoviranomaiseen](#), jos haluatte selvittää tarkemmin, miten voitte saada EAKR:n rahoitusta tiedonvaihtoonne.

- **Alueiden välinen yhteistyö (Interreg C)**

EU:n alueiden välistä yhteistyötä edistävä ohjelma on nimeltään Interreg. Interreg on jaettu eri osa-alueisiin yhteistyön tyyppin mukaan: raja-alueiden väliseen yhteistyöhön (Interreg A), laajoihin rajat ylittäviin yhteistyöalueisiin, esimerkiksi Itämeren alue (Interreg B), ja alueiden väliseen yhteistyöhön (Interreg C).

Interreg C -ohjelmassa keskitytään erityisesti edistämään kokemusten vaihtoa, innovatiivisia lähestymistapoja ja valmiuksien kehittämistä alueiden välillä. Siksi se on Interregin tärkein osa-alue, joka on otettava huomioon haettaessa rahoitusta tietämyksen vaihtoon.

Lisäksi Interreg C on jaettu neljään ohjelmaan, joista kaksi on tämän asiakirjan kannalta kiinnostavia:

- [Interreg Europe](#) on **julkisille viranomaisille** suunnattu politiikkaoppimisen ohjelma. Se edistää kokemusten vaihtoa ja hyvien toimintatapojen siirtoa kaikkien

hallintotasojen toimijoiden välillä. Ohjelman [verkkosivuilla](#) on helppo lähettää hankeidea kumppanien ja rahoituksen etsimistä varten.

- **Interact** on tukiohjelma. Sen tavoitteena on varmistaa kokemusten, tietojen ja innovaatioiden vaihto parhaiden käytäntöjen edistämiseksi ja yhteistyön helpottamiseksi. Tavoitteeseen pyritään kohdennettujen tapahtumien, julkaisujen ja välineiden avulla. Interact ei julkaise itse ehdotuspyyntöjä, mutta sillä on useita [toimistoja](#) sidosryhmien tukena alueellisten yhteistyöhankkeiden ja -aloitteiden toteuttamisessa.

- **Horisontti Eurooppa**

Vaikka tässä asiakirjassa keskitytäänkin tukemaan oikeudenmukaisen siirtymän esittelyä ja täytäntöönpanoa koskevaa tietämyksen vaihtoa, myös tieteellistä tietämystä ja tutkimustuloksia koskeva tiedonvaihto voi olla toivottavaa. EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma on nimeltään [Horisontti Eurooppa](#). Yleiskatsaus avoimiin tietämyksen hyödyntämistoimia koskeviin ehdotuspyyntöihin löytyy [täältä](#).

- **Erasmus+**

[Erasmus+](#) on EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelma kaudelle 2021–2027. Koulutus, nuorisotoiminta sekä liikunta ja urheilu ovat keskeisiä aloja, jotka tukevat kansalaisia heidän henkilökohtaisessa ja ammatillisessa kehityksessään. Laadukas ja osallistava koulutus sekä epävirallinen ja arkioppiminen antavat viime kädessä nuorille ja kaikenikäisille osallistujille pätevyyden ja taidot, joita mielekäs osallistuminen yhteiskunnalliseen toimintaan, kulttuurien välinen ymmärrys ja onnistunut siirtyminen työmarkkinoille edellyttävät.

- **EU:n kaupunkiagenda**

[EU:n kaupunkiagenda](#) on innovatiivinen monitasoinen kaupunkipoliittinen hallintoaloite, joka on kehitetty kaupunkiasioita koskevan, hallitustenvälisen yhteistyön puitteissa. Sen avulla kaupungit, jäsenvaltiot, kaupunkiverkostot, Euroopan komissio, muut EU:n toimielimet, EU:n neuvoo-antavat elimet ja muut sidosryhmät voivat yhdessä käsitellä kiireellisiä kaupunkiin liittyviä kysymyksiä ja saada aikaan konkreettisia, EU:n kansalaisia hyödyttäviä tuloksia. EU:n kaupunkiagendalla vahvistetaan kaupunkien roolia kansallisessa ja EU:n poliittisessa päätöksenteossa, jotta EU:n ja kansalaisten tarpeet saadaan paremmin vastaamaan toisiaan. Se on keskeinen EU:n tason täytäntöönpanomekanismi uuden kaupunkikehitysohjelman toteuttamiseksi.

